

Парламент

Халкны саулуғъун тинтиуню мадарларын сюзгендиле

КЪМР-ни Парламентини президиумну жыйлыуунда «правительстволу сагата» республикада халкны саулуғун тинтиу мадарларын сюзгендиле.

Кенешини ача, законла чыгаруучу органы башчысы **Татьяна Егорова** сюзюлген тема адамлары ыраматын жашулары бла байламы болганын, ол КЪМР-ни Башчысыни Парламентте Посланиясы тамамлауу тикмесине киргенин чертгенди.

– Халкны саулуғун сақлау соруулағы энчи магына бериледи, аруулары профилактикасы халкны санын есдюоруно баш амалына саналады. Бююнюнде Къабарты-Малкар ити кърюмдоре болдурады: медицина тинтиулге кытышхананы саны кёбейгенди, ала кенгергендиле, узак элде

барырга онгла кыралгандыла. Саулык сақлауда жетишмели бийик даражада да белгилегенери кыуандырады. РФ-ни Президенти **Владимир Путин** КЪМР-ни Башчысы **Казбек Кокоев** бла тобешуино кезуиюнде ити багъа бергенди. РФ-ни саулуғун сақлау министри **Михаил Мурашко** республикага келген кезууде да белгилегенди жетишмели. Къабарты-Малкарны башха регионлага юлгоге келтирди. Ол а мадарла система халда тамаланганын хайрынданды. Республиканы медицина тинтиулге, биринчи болушукуну

кырау жаны бла сынауун башха субъектде синдирирге кереклисин айтылады, – дегенди Парламентни башчысы.

Татьяна Егорова кемчиликени, жарыулары юслеринден да айткан. Сёз кадра жетишмегенерини, жамуат саулыкту жашууну жоруларына кереклисин а бурмаганын юслеринден барганды.

Халкны саулуғун тинтиу жумушла кыалай кыралганын бла саулык сақлау министр **Рустам Калибатов** шагъарей этгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Башламчылык

Предпринимательлени форумга кыатышырза чакъырадыла

Быйыл 23 майда Нальчикде Жаш тейюно койюно майдаанда «Креативий Спёрс» деген креатив индустрияга жораланган биринчи регионла аралы форум бардырылды. Эсигизге салайык, быйлай форуму бардырырга Къабарты-Малкарны Башчысы **Казбек Кокоев** алгъаракъда Кавказ инвестиция форуму чеклеринде билдирген эди. «Жуукъ заманда республикада креатив

турганды, сора кеси иш ачанды. Бююнюнде Рустамны компаниясы ачыны, тевинчи эм пластикни жарашырады, кеси кыраган технологиялары да барды, аны бла тохтап кыалай, бек кыйын производство ишени да тамамлайды.

– Мен бек шынама, бу форум кыруу проектлени сюзген майдан болуп кыалай, производство компанияла, дизайнерле, IT-специалистле эм власть органды келечилери оюнашты, ишленген проектлени кыруу башларыкыларына. Республикада фахмулу адамла, хайыр келтирилген башламчылыкда кёрюне, болсада аланы жашауда бардырырга инфраструктура жетишмейди, аны хатасындан ол башламчылыкка жеринден тегирилмей кыаладыла. Бек шынама, бу форумдан сора кеслери алларына продукция чыгарганыла улуу рынокга кёрюнаторге болушук этерча шарт мадарла кыралыкларына», – деп белгилегенди Алтуулары Рустам.

Бу форуму предпринимательлени кеп тюрюю сорууларына жорула берилди, ол санда лгота халда банкдан ёнокю ахчаны алгырга, федерал арада товарланы чыгарганы бла аланы сатып алгъаныны биркирден оюун-платформала кырирге эм мында чыгарылган продукцияны марказын битеу кыралга белгили этерча онг да болушук.

Форумну программасында мастер-классла, белгили товарланы ярмаркалары бла кърюмчлери, стратегиялы сессияла эм федерал спикерле бла ушыкна да бардырылды. Форуму ишине тегирилгенди, кыруу сюзюп турмаганды.

Нальчикде болушук форумну юсюнден предприниматель, «Forester» проектини оюнуучу Алтуулары Рустамны оюнуу билдиреди. Аны инженер били барды, алгъын атасыны кырындашыны лазер станюу бар эди да, аны ишленгени кыран, анга болушхан да эте

индустрияга жораланган биринчи форумну бардырылды, анда креатив экономиканы айнаыуу бла байламы закон кыбыл этпегенди анда анга кёре право жаны бла мурдор да салынганды. Форумну кыраганыны айтханларына кёре, энчи ишине кырау кезую чегенди. Форум биринчи улуу майдан болушук, анда власть органды келечилери, предпринимательле, дизайнерле, устала эм IT-специалистле бирешип, проектлени жашауда бардырып тегирилди, кыруу сюзюп турмаганды.

Нальчикде болушук форумну юсюнден предприниматель, «Forester» проектини оюнуучу Алтуулары Рустамны оюнуу билдиреди. Аны инженер били барды, алгъын атасыны кырындашыны лазер станюу бар эди да, аны ишленгени кыран, анга болушхан да эте

Болум

шарт мадарла кыралыкларына», – деп белгилегенди Алтуулары Рустам.

Бу форуму предпринимательлени кеп тюрюю сорууларына жорула берилди, ол санда лгота халда банкдан ёнокю ахчаны алгырга, федерал арада товарланы чыгарганы бла аланы сатып алгъаныны биркирден оюун-платформала кырирге эм мында чыгарылган продукцияны марказын битеу кыралга белгили этерча онг да болушук.

Форумну программасында мастер-классла, белгили товарланы ярмаркалары бла кърюмчлери, стратегиялы сессияла эм федерал спикерле бла ушыкна да бардырылды. Форуму ишине тегирилгенди, кыруу сюзюп турмаганды.

Нальчикде болушук форумну юсюнден предприниматель, «Forester» проектини оюнуучу Алтуулары Рустамны оюнуу билдиреди. Аны инженер били барды, алгъын атасыны кырындашыны лазер станюу бар эди да, аны ишленгени кыран, анга болушхан да эте

Пресс-конференция

Къалгъан-кыулгъанлары кетеруу жаны бла жаны регион оператор ишине киришгенди

Быйыл 15 майдан башлап Къабарты-Малкарда зыбар кыалгъан-кыулгъанлары кетеруу жаны бла жаны регион оператор ишине киришгенди. Аны бла байламы КЪМР-ни кырулуш эмда ЖХК министрини кылулуғун толтурган Андрей Журавлев ЦР-да республиканы журналистлеге пресс-конференция бардырганды.

Алгынныгы «Экологистика» регион оператор ишин кир-кичкени айырып жыйудан башлаганын эсигизге салайык. Аны борчун тийишисинча толтурмаганы уа жаны жылы алында элдеде бла шахарлада кир-кичкени төбеле бир да болмаганын кеп жайылганын толусулга ачыкылган эди. Ол заманда Къабарты-Малкарны Башчысы **Казбек Кокоев** «тозилей эфирде» ол кемчиликни кетериге сёз берген эди. Андан сора оператив шагъа да кыралды, ол регионну оюнуучу салган борчун толтуруу бла корешеди.

Андрей Журавлев «Экологистика» бла этилген келишим 28 апрельде бошалганын, андан сора жаны регион оператору сайлау жаны бла конкурс ишле эки кере

бардырылганын да билдиргенди. Анга кытышханлары араларында аны ишленгени келишимге табылганын себепли зыбар кыалгъан-кыулгъанлары кетеруу жаны бла регион оператору борчун «Экотехпром» муниципал унитар предпритияны боюнуна салгырга оюну этпегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйлыуу

«Жаш тейюно акъыллары ючю» кюрешге маданиятны магынасы уллуғу»

Маданиятда ишленген жамуаны, ёсеп келген тейюно алында жууулы болганын аныглап, жаш адамларыны осал кылыккыладан, аманыккыладан тыврга, аланы искусство чыгармачылык берген билимге, сезимлеге кыошарга керекдиле. Быйлай оюмга Нальчикде «Маданият терроризмге кыажу» форумга кыатышхан келгендиле.

Къабарты кырал драма театры мекемында болган тобешуиге республика башчысы **Казбек Кокоев** кыатышхан келген эдиле – артистле, жарычла, чыгармачылык союзына бла биригулене келечилери. Аланы бир неч биркирденгенди – ёсеп келген тейюне кыайтырылушук.

Жыйлыууну ача, маданият министр **Мухамин Кумахов** кыралда маданиятны айнаытуга энчи эс бурулганын, улуу шахарлада бла тинти элдеде адамланы искусствонун хазнасы бла хайранланча тини онгла кыралганын чертгенди. «Маданият

туугъан республикабызда мамарлыкны, келешуулюкно мурдорду», – дегенди.

КЪМР-ни Правительствосуну башчысы оюнбасары **Залим Каширокоев** да келгенди тобешуиге. Ол жыйлыуу 2024-2028 жылда Россей Федерацияда терроризмин ишленгени кыажу комплекс планын чеклеринде кыралганын билдиргенди. Документни Россейни Президенти **Владимир Путин** 2023 жылда кыабыл кёргенди. Ол Интернетде басмаланыпды, аны бла хар адам да чырмаусу шагъарей болурга эркинди.

– Бирле маданиятны бла террору араларында кыалай бирлик барды деп сорууга болушукдула. Анга жууаны документни биринчи айтмын окуп бериге сюеме: «... жамуатта төрели адеп-кылык хазнасы болушуктуу бла терроризмге кыажу ишленгени маданият айтканда, бу магыналы тини адет-төрелерибизди, миллет культуруга, халк-

ларыбызны энчиликлерине тапыл бардырырга кереккиз. Миллет культураны сақлаганыла сизис, бу мадарланы сизден иги ким толтурушукду», – дегенди **Залим Карачаевин**.

Ол радикал ишлене бла бирге ахыр кезууде неонацизм да башын кетюргенди айтканды. «Аны озганын ёмюрю 45-чи жылларда хорлаган эдик, алай запала кыраллада ол, коч алып, кенгерип барганын кёрбис. Аны ахыры не болшалганын барыбыз да аныгайбыз. Экинчи дуния уруш да ол ишленген башланган эди, аны багысы – 21 миллион совет адамны жашауу», – деп кыошанды. **Залим Карачаевин** Улуу Ата журт урушун тарыхны юсюнден кызы айтканды. Нацизм бир миллет кенин ёрге тутханы, адаманы акыларына аны тарыхы башаладан терен, кыаны – таза, баш сюеги ариу болганын синдириуден, башламыны сыктарын тюшюроуден башланганын чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жетишим

Атын иги бла айтдырады

Лникойу Аккайлыны Артур быйыл Саратову кырал юридический академиясына кирип, аны 1-чи курсун жетишимли бошай турады. Иги окугъанында тышында, аны юкю иуде бардырылган торю-торю конкурсларда бла жыйлыулага кыатышханлай турады. Улуу Хорланмы кюноне жораланган назму конкурса – «Белгисиз сондатха аталады...» деген назму инглиз тилде атып, сылы сертификат бла сауыланганды.

Ызы бла ол 14 майда академияда «Про-

катураны ишине жалган интеллекту амалларын кийирюно право эм кырау мурдор» деген битерусый илиму-практикалы халкы аралы «тёгерек стол» деген жыйлыуу бла бизнесге ашангылы жалган интелект» деген иш бла кыатышы, академияны Прокуратура институту директору Н. Спесивовдан спикерни дипломуна тийишли болганды.

Студент жашыбына анда ботон бийик жетишимле кытышханларына ийнабады.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Жазылыуу-2026

Газетибиз атамланы бирикдиреги

Бу суратдагы адамланы бирикдирген оч зат барды. Барысы да кырулушукла, эртен сайын чыгып жаруу этдиле, жазу жоройди, сора ала «Заман» газетини окуйдула.

(Суратда олтурганыла солдан оннга) Екатеринбургская станцияда ёстен Николай Поповни малкар тилге аскерде таулу жашла бла бирге кылушук этпегенди. Александр Емельянов Тынрыаузда энчи номерди мектепни бошарганды. Нальчикде ишлеп башлаганында уа, аны таулу жаш сунуп тургандыла, малкар тилде асыры ити селешгенди.

Кюмизеланы Хажим Кыргызыстанда туугъанылыгы да газетибизге жыл сайын жазыладыла. Жарау этип арысала уа, быйлай газет окусган төрелери барды.

БИЗНИ ИНДЕКСТЕР – П5893

«Миллет хазнабыз бла асламланы шагъарейлендире излейме»

3 бет

Тарых тюзлюкно кыруулай

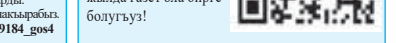
4 бет

Хурметли жамуат!

Телефонугуз бла бу QR-кодну хайрылана, «Заман» газетте жазылырга онг барды. Алайда да, жазылыгыз, быйылгы жылда газет бла бирге болушук!

Хурметли жамуат!

Энди «Заман» газетин МАХ-да кесини каналы барды. Сени ары кыошулурга чакъырабыз. https://max.ru/id725009184_gos4

Халкыны саудузуун тинтиучно магарларын сюзендиле

Ахыры. Алпы 1-чи бетеди.

Былыр 26 минг адамда ауру биринчи кере ачыкланганда, диспансер эсепте 25 минг адам салынган. Министр айтканда, алачы халпарны мындан ары кыраалыктай, тинтилгеней турлуксу – ауру кыйынга кетмез очко.

2025 жылда инфекция бла байламлы болмаган, алай сактап-калга келтирген ауруулан кыраалыктай, тинтилгеней турлуксу – ауру кыйынга кетмез очко.

2025 жылда инфекция бла байламлы болмаган, алай сактап-калга келтирген ауруулан кыраалыктай, тинтилгеней турлуксу – ауру кыйынга кетмез очко.

«Профилактика жумушлары кезинде онкология энди башланганы ачыкланганганы саны эки кереге

эсеге тохтадырылганды. Диспансеризация амаллары бла хайырлану ючюн, элпеге болгы кыауула жорюйдоло. Былыр 2,5 минг жерге барганды. Республиккада диспансеризация онгарган ангылыту ишин кенгертир мурад бла аспалмы информация оргна бла байламлык кыраалганды.

Рустам Калиботов билдиргенча, КЭМР-ни Саулук сакылау министрствосу диспансеризацияны бла вакцинацияны хайырларын ангылыту жумушлары тамамлайды. Былай башламчылыкны республиканы башчысы этгенди. Хар районда деп документти физилм кыраалганды. Анда уа адамла кесерини саулукларыны юсеринден керти шартланы айтады. Былай жумушла Золск, Басхан, Черек, Урван, Лескен, Прохлада эм Чегем райондада бардырылганды. Ала итуну райондада та тамамлангыч кыла.

Сезюно ахырында тамамлангыч депутатаны бу жумушлага катышырга чакырылганды. Жуук кезиуде акция кесини хайырлыгынын кыраалганды.

позитюп, ангылыту иш керек болмазыгына ышанганган айтында. Докладны сөзө, парламентарийле кен тюрлю сорууа бергенди. Халкыны саудуун тинтиучно иштеринде, аны профилактика тинтиуде бла бирге бардырыу юсеринден айтылды. Онкология ауруулан, энчи аскер операцияга катышканлары керкерин жалчыту юсеринден да айтылганды.

Тобшоиуде айтылганы эсге алып, жуупу оргнага эсгертиуе кыабыл керюлгенди.

***

Президиум Парламентни кезиуде пленар жыйлыуун 29 май бардырыга келингенди. Дагыда «КЭМР-де жер-жерли кесилерини да болупманы бирге кесилерини юсюнден» проекти, «КЭМР-де кен кыаты юйдеде жашаганды бирге хайырланган молкуну тынгылы жангыртуу юсюнден» республикалы законун 20-чы статьясына тозетилуени сюзгенди. Аланы сейриperi болган оргнаны кыраалганды.

Депутатла РФ-ни регионларын-дан келген башламчылыкка да кыраалганды. Ала РФ-ни Администрация бузукчулыкканы кодексине тозетилуе энди терек башмачылыкка жашагандыга ток ючюн багыны тохтадырылганды да ичкени азайтуу юсеринден болганды.

Тюрлю-тюрлю беломледе жетишпеле келтирген инсанланы КЭМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугаларга оуу да чыгарылганды.

Дагыда законла чыгарыуучу органы контроль-тинтиу иши сюзгенди. Агар сорула, табиगतты хайырлануу, экология эм тегереккеди кудуретни саклау жаны бла комитетни башчысы **Артур Текуев** 2025 жылда республиканы эл молкуню энди сюзгенде жазууда чыгарылган эсгертиле кылай топтуулугуларын билдиргенди.

Промышленность, транспорт, сьез эм жол молк жаны бла комитетни башчысы **Марат Калмыков** «комитетни сьезатенде» федерал даражалы жолны болумларын сьезгенден сора, этиген эсгертиле кылай тамамланганган билдиргенди.

КЭМР-ни Парламентини пресс-службасы.

«Жаш тейлюно акыйллары ючюн кюрешге маганиятны магъанасы уллугу»

Ахыры. Алпы 1-чи бетеди.

Ол Украинада шьендо болуп юсюенден да айтында да гиттерчилден зорлук сынаганды алай мында да нацизмни илетирин тозге саньагыла табылганды – Бандераны ызында барганыла. Бюгонюкде уа украиняланы кыоллары бла завад кыралла Россияге кыажу жумушларын бардырадыла. «Биз кесибизни жалынчаксызлыгыбызны, эркинлигибизни кыоруубуз. Республикада жашаган бизуу халкыла жууалгыгыбызны ангылап, мамырылыкны саклаура, бир бирибизге журмет этере борлубуз», – дегенди эмда бизни кочу-биз бирликде болганын эсгертенди.

Сезюно ахырында Залим Каширокос Улуу Ата журт урушну жигитери бла бирге энци аскер операцияга катышканына келчегенде эмда хазырлану юсюенден айтыла эдиз: аны бла байламлы тиийли умутта да кыабын этилгенди.

Кырал орта билим беруу организациланы тизмесинде турпунуе болгандыла: энци (коррекция) школ-интернатла бюджет угтай, казна халда ише керюлгенди. Саулукларында келкенген онгары болган сыйбеге аны хайырланды билим берген энчи халда кыраалганды.

КЭМР-ни Правительствоосу Мокованы физика-технология институту (МФТИ) эмда Физтех-школа анынуу фронту келишимни проекти дугура кергенди. Бирге ишлеу профилни класснаны анынууга, илму проектине бардырыуе, республиканы тоз эм табиगत илмула жаны бла усталарыны усталыкларынын кочлендириуге буурдыла.

армачылык адамны майын турлендиреди, иш дунисин кырадылай. Сизге халкыны арасында журмет этилди, жамауат айтканыгызга тынгылайды, чакырылууларгызын ызында бардыла. Бюнондо жаш тейлю – дегенди ол. Докладчы 2026 жыл Россияни халкларыны бири-бирини жьылча белгиленгенге аны алып, миллетле араларында келишимчюу саклау, экстремизмни, радикал ниетлени тохтауу бюнонда маганиялы болугуна келчегенди.

Кыабаты-Малклары Батырларчыны атлары уа жьрпада, китаплада, сахна оюнда саклангырга кереклиди, – дегенди.

Форумла докладчы Биринчи кыраалганды. Биринчи КЭМР-ни миллетлени ишлери эм жамауат проектиле жаны бла министрни куулугун топтурган **Батырларчыны Жамауаты** сьезешкенди. Ол Кыабаты-Малклары кен миллетлиги экстремизмге кыажу ише этген себепликни юсюенден айтында. Ол жаш адамла тарихны бирге керексим, ата-бабаларыбызны терелери миллетни мурдоору болганын чертгенди.

Маганиятны куулукчуларны осол ниетлени жайлылуна кыажу ише маганалары, онгарлы да уллулу. Искусство, чыгыр

Кыыш кезиге шьендуюен оккуну кыайгыра

Шимал Кавказда жашаган миллетлени маданит хазналарын саклау бла кюрешен Кыабаты-Малклары «Исток» жамауат биригиуге регион магъанала объекти хакысы берууну дугус кергенди кенгеште. Сьез Нальчикде Костунуен оуону чеклеринде ол жашуу журтуну саклау эмда тап халга келтириу ише бардырылгычдыла.

«Чайка» санаторийни бошуну турганын молкун КЭМР-ни кырал келимине алырга оуу этилди. Аны бла ол энди экономика жумушлада хайырлангычды. Дагыда кеслери аларына учкан авиация системаланы анынуу жаны бла регион программасы турпунуе кийирилгенди: 2025

Кыабаты-Малклары Правительствоосуна Предсаятели Мукуланы Алийни башчылыгында бардырылган кенгеште кырал ыркысыга оуу этуу, билим беруу, саулук саклау эмда инфраструктураны анынуу жаны бла бир нече магъанала башламчылыкка кыраалганды. Аланы сьезиуге министрстволаны, ведомстволаны эмда жер-жерли администрацияланы башчылары бла келчегенди да кыатышкандыла.

Бегимледен биринде жашуу журткомунан молк эмда социал организациланы келчегенде эмда хазырлану юсюенден айтыла эдиз: аны бла байламлы тиийли умутта да кыабын этилгенди.

Кырал орта билим беруу организациланы тизмесинде турпунуе болгандыла: энци (коррекция) школ-интернатла бюджет угтай, казна халда ише керюлгенди. Саулукларында келкенген онгары болган сыйбеге аны хайырланды билим берген энчи халда кыраалганды.

КЭМР-ни Правительствоосу Мокованы физика-технология институту (МФТИ) эмда Физтех-школа анынуу фронту келишимни проекти дугура кергенди. Бирге ишлеу профилни класснаны анынууга, илму проектине бардырыуе, республиканы тоз эм табиगत илмула жаны бла усталарыны усталыкларынын кочлендириуге буурдыла.

УПАШАЛНЫ Мурад.

Кыалган-кыулганланы кетериу жаны бла жангы регион оператор ишине кирешгенди

Ахыры. Алпы 1-чи бетеди.

Былайда бир затны эсгертиге тиийлиди: «Экогепром», «Экологистика» компанияны «келчиси» тойдоло, аны себепли алынганы регион оператору борчлары жангысына кыйменди. «Экогепром» МУТ ишине жашады баштайды. «Экологистика» уа 14 майда дерл берилген телеуени илеркиди. 15 майдан а кир-кичлик ючюн хакыны жангы операторга тюрериу юшериле. Исконда ала уа алай кезиуде жарашырылган келишимле тауусулукдула.

Бюгонюкде жангы регион оператор энчи автохтониканы арендага алганды, жуук заманда техниканы жангы кыаууну алырга белгиленди. Ол санда уллу кыалган-кыулганна ба сегиз кубул 50 бункер эмда кир-кичликни ташыра да 5 автоматобиль алынырыкдыла. Ала уа элпеге бла шахарлада, артыкда жангы кыруушла барган жерледе жайылуучу эски мебельни, кыруулуп кыалган-кыулганланы ташыр ючюн кереклиди.

– Республиканы башчысы энчи техниканы санын аз-аз кьбейте жангы оператор бла иш башкады – ол муниципал предпрятияды. Ол айтканга керек, «Экологистика» энчи иели компания болганды эмда келишимге кере ишлегенди. Жангы оператор бла иш башкады – ол муниципал предпрятияды. Ол айтканга керек, «Экологистика» энчи кир-кичликни кетериу ишине, энчи техника бла жалчытылууна

дагы алганды, жуук заманда техниканы жангы кыаууну алырга белгиленди. Ол санда уллу кыалган-кыулганна ба сегиз кубул 50 бункер эмда кир-кичликни ташыра да 5 автоматобиль алынырыкдыла. Ала уа элпеге бла шахарлада, артыкда жангы кыруушла барган жерледе жайылуучу эски мебельни, кыруулуп кыалган-кыулганланы ташыр ючюн кереклиди.

– Республиканы башчысы энчи техниканы санын аз-аз кьбейте жангы оператор бла иш башкады – ол муниципал предпрятияды. Ол айтканга керек, «Экологистика» энчи кир-кичликни кетериу ишине, энчи техника бла жалчытылууна

дагы алганды, жуук заманда техниканы жангы кыаууну алырга белгиленди. Ол санда уллу кыалган-кыулганна ба сегиз кубул 50 бункер эмда кир-кичликни ташыра да 5 автоматобиль алынырыкдыла. Ала уа элпеге бла шахарлада, артыкда жангы кыруушла барган жерледе жайылуучу эски мебельни, кыруулуп кыалган-кыулганланы ташыр ючюн кереклиди.

– Республиканы башчысы энчи техниканы санын аз-аз кьбейте жангы оператор бла иш башкады – ол муниципал предпрятияды. Ол айтканга керек, «Экологистика» энчи кир-кичликни кетериу ишине, энчи техника бла жалчытылууна

дуюо заманга келишген билонгону проекти жарашдырылганды. Анга кир-кичликни айыруучу завод, аны брикетлеге жыйган система эмда суугу тазалаган сооруженила киреди. Проект Лявгосэкспертзадан этгенди. Энди бирге кыраалды, ол санда Кыабаты-Малкларда да, былай ботчу салынды – 2030 жылга кыалган-кыулганланы бек эздан 50 процентин басдырыча этере. Кыалганы уа жангыдан жарашдырылгыра керекти.

– Биз Россия Федерацияны Правительствоунда тиийли документтени саклап турдык, иги кесек грант алыр ючюн кюреширге он беринге ышанбады. Алай болса, жылны ичинде жангы полигонну хайырлануу башларга деп алыр ботчу салынды, – дегенди Андрей Журвалев.

ЮСОПЛАНЫ Галина хазыраганды.

Кеп жумуш этилгенди, тамамланыллыкка да аз туйюлдоле

КЭМР-ни Жарыкландыруу эмда илму министрствосуну бу кюнде Билим беруу уржеденяланы мекамларына тынгылы ремонт этуу ишлени баштады тийшиди эмда алага контроль этуу жаны бла комиссияны жыйылуу болганды.

Аны башлай, КЭМР-ни Правительствоосуна Предсаятелини орунбасары, комиссияны тамгасы **Марат Хубиев** былыр бла бийыл билим беруу уржеденяланы, сабий садланы да иги кесеге тап халга келтирилгенин, жангырга да хайырлангылырга берилгенди эсгертенди. Болсада ала кы тей оуу юйлени, сабий садланы да жангыртгыга керек болганын чертгенди.

Биз бла КЭМР-ни жарыкландыруу эмда илму министрствосуну орунбасары **Екатерина Мисостова** сьезиши, 2025 жылда билим беруу уржеденялалга тынгылы ремонт этуу эмда аланы керекли оборудованиуе бла жалчыту кыалай барганыны юсюенден билдирди этгенди. «Билим берууну анынуу республиккада эм маганала кырал жумушладан бирине саналады. Бюгонюкде ёсон келген тейоге окуркыра, аны юйретуе тынгылы онгла кыруу – регионуну саклау эмда монгулур иштерини мананы мурдоорду», – дегенди ол. Министрствону куулукчусу айтканча, 2025 жылдан башлап билим берген организациланы мекамларын тапандыруу – регион эл эм сабийле» эмда «Юйр-миллет проектиге кере бардырыла. Алай бла республиккада 2025 жылда 19 мекамга тынгылы ремонт этилгенди. Алага битеу да 192 665 28 сом кыатылганды. Ол ахчадан жангыртылган ме-

камлагга керекли оборудованиуе алынганды.

Екатерина Мисостова былай шартланы да турса этгенди: республиккада мектепте дерл билим берген уржеденяла 305 боланды, алага 53 685 сабийге жер барды. КЭМР-ни Правительствоусуну оуону бла 2025 жылда дерл дагыда 203 сабий садны тапандырууга берилгенди. Быыл да жангыртуу ишле 19 мекамда бардырылгычдыла. Аланы араларында битеулю билим берген окуркуну ойлорни объектилерде да бардыла. Ремонт ишлени кезиуде окутуу тохтаусу бардырылады.

Битеу ол жумушланы КЭМР-ни Жарыкландыруу эмда илму министрствосуну дайм да контролда тутуда. Анга уа ата-анала да уллу болушук этеди. Ол иш кыалай кыраалганыны юсюенден Ата-аналаны жамауат контролонуу штабына билим берген **Лилия Добросерова** билдиргенди. Ол айтканга кере,

окутуу юйлени, сабий садланы, башха билим беруу организациланы мекамларында тапандыруу ишле тынгылы бардырылганына, сабийге дерсе тиийишликке берилгенди, садалга журтотро онгла кыраалгандыла.

2026 жылда тапандыруу ишле эмда мекамланы керекли затла бла жалчыту кыалай кыраалганын, подпрятиени ишлени араларында конкурсу юсюенден да КЭМР-ни жарыкландыруу эмда илму министрствосуну орунбасары **Мухамед Харзинов** билдирди этгенди.

– 2026 жылны 13 майда тынгылы ремонт этилик 54 объектке конкурс документация жарашдырылганды. Терт объектке КЭМР-ни УФАС-на барган тарыгуулага кере жичкич керек конкурс кыуар-

кере, бийилны бу кюноне бюджет ахчаны 837 240,00 минг сом хайырланылганды. Ол а блонгонен ахчаны жаланда 22,2 процентиди. Билим берген уржеденяланы мекамларын жангыртуу, аланы керекли оборудованиуе бла жалчыту ишле мындан ары да тохтаусу бардырылгычдыла.

Чыгыш сьезешгенде залда олтурган подпрятиени сорула бергенди, жууаларын да шитгенди.

Ахырында Марат Хубиев комиссия кыаты ишлегенин эмда аны киргенди ол тирилкери ёчломлегино ышанганган билдиргенди. Подпрятичкеле да бюонярына алган борчуну не кьвад тынгылы эмда тап тамамларга керекли ишле эсге салганды. «Сиз иш-

Фестиваль

Ала бююнлюкте да бизни бириктиргенлей турадыла

Бу кюнде Нальчикде Али Шогенцуков атлы Къабарты театрда эм Къуилланы Къайсын атлы Малквар театрда эки эстери унгор болгонды: ала малкварылан эм къабартылыан халк жырыларын саклагъан Отарланы Омарга бла Зараму Кардангушевге аталган эдиле.

Жыр жырласанг, Омарча жырла

Отарланы Омарга аталган ингири ача, КъМР-ни маданият министри Мухадим Кумахов: «Халкымыз жаны жырларына бла тепсеулеринде ачык болуп кылады. Тарыхыбыз да эспенеди атада, ёмюрден ёморге ата-бабаларыбызны жоллары да. Отарланы Омар жырлагъан юч юк халк жыр радиону фондуна сакланганды, ол бек уллу байлыкды», - дегенди.

Ингириде республиканы битеу районларында да жырчыла усталыкыларын кырготтенди. Къабартылыла бла орусупла тауча бек ариу жырлагъанды. Омар халкыны бириктиргенлей турды бююнлюкте да.

Жарсырга, заман жуады жырланы, таурухланы, жомакчаланы да. Юмез сууну жуханлай. Ненча жырчыбыз, таурухубуз тас болган болур? Сансыз. Алай аланы унутулудан, ёлмөден саклагъанла бардыла. Хау, ёлмөден Жырны да жаны барды, адамчыны. Отарланы Омар сабийлигинден башлап, эспил аппланы кыатарында олтургъа союгенди. Арда кеси эсгергенча, - бир эшиткенлей, эсимде кыла эдиле халк жырла. Эсимде тутхан бла чекленмей, жаш

аланы жырлап башлагъан эди. Адамла Омарны тойлагъа чакыра эдиле. Ма алай башланганды 1916 жылда Гиргожанда туугъан жырычы жолу. Ол заманда бир адам да билмей эди Отарланы Омар Къабарты Малквар бла Къарачай-Черкес республиканы халк артисти болгуну.

Омарны атасы Магомат кючю болгонды. Омар юйде сегизинчи сабий эди. Онеки жылы болгонда, анасы өледди. Атасы кеси эсдоргонди сабийлини. Ким билсин, жырла бла жапсарамы болур эди Омар ёксюз, жаралы жаны? Атасы кюшха асла кеси бла, таурлада кючюйыны жырчырына на сефир эте эди. Жашуда кыйынлыкырга, ачыгъа, кубуанча, насысла да жер таууанда, жырлада да алай. Омар аңгылап эдиле: жыр жашууну кючюсузю чексизди, кеси энчи бир дуньданды. Кюнден-кюнге, жырлап жылгъа өсгенди Омарны усталыгы, аты да терек белгили болгонды.

1938 жылда Омар Нальчикке келип, жыры эм тепсуноу ансамбли солисти болды. 1944 жылда уа битеу халкы бла Азиярга кёчюрюлдди. Анда Фрунзе шаарында тошеди. Къыргыз халк филармонияны хор

ристи, нзы бла уа къыргыз радиокomiteти хоруну солисти болуп тургъанды. 1957 жылда Нальчикке келтирип, хорго башчылык этгенди. Омарны энчилиги: ол адамлагъа тынгылай, алгъа хурмет эте биле эди. Сёзсюз, бизни миллетибизде не заманда да жырлап адамла болгондыла. Бу сагъатта тойлада ресторанда куруда профессионал жырчыла жырлай эселе, алгын а халк жырчыла эдиле къуачанларыбызны жырлагъан. Омар ол жырчылабыз бла махмурман Музафар болгонды, ал сёзю а КъМР-ни эм КъМР-ни

халк поэти Умукуланын Танияла жазган эди. 2016 жылда уа китап жанын чыкырган эди. «Жыр - мени жашуумду» деген ат бла. Ары, халк жырладан сора, Омар кеси жазган жырла да киргендиле.

Бют юмекте Отар уллу бизге кюйган «Нарт жырла», «Мажослоок бла байламлы жырла», «Тарых жигитлик жырла», «Жортуулгъа, чабуулуккъырга барууну кючюден жырла», «Байлагъа, билеге къажау жырла», «Баллада жырла», «Соймеклик жырла бла ийнарла», «Кюйле», «Той-юнд бла байламлы эм чам, ласкъарда жырла», «Сабийле жорланган жырла» бизни миллет байлыкыбыздыла.

Ингириде тепсеу-этнография ансамбль «Балкыра», Жубананы Джаубегит, Муракуваны Руслан, «Эрир» ансамбль, Эфендиланы Керман, Занкишланы Марат, Мечиланы Хасакъа, Жабуланы Замира, Жантуулданы Мариям, Борис Дзыхов, Тебердиланы Зукура, Жолайланы Диас, Бостанланы Омар-Али, Мухамед Тохов, Езданланы Танияла, Улабушланы Зарина, Атабийланы Аминя, Гаизаны Тажир, Холамжаны Къайсын, Атырзаланы Танияла жыйылгъанлы кыуандыргъандыла.

Ауазы жореклеге асыу эди

листи Бёзюланы Зураб Кардангушеви жырларында бирин жырлагъанды. Ызы бла «Ляичыкъ» вокал къуамуну солисти Юра Тамазов да халк жырладан бирин айткъанды. Бусагъатта Къабарты Малквар элперин аспамсына хор къуамула, жыр ансамбле бардыла. Бу концерте да ол шарт байм эди. Арт жылда куруй барган халк жыр жанында соллу ала, таурух жибере башлагъанды. Энди жаш адамла да кюшюслала бу ише, аламат боллукъду.

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

да айткъанды. Ол миллети тарыхын ити билгенди, аны жырда да айткъанды. Чегем райондан «Чегем чукурла» ансамбли солисти Бёзюланы Зураб Кардангушеви жырларында бирин жырлагъанды. Ызы бла «Ляичыкъ» вокал къуамуну солисти Юра Тамазов да халк жырладан бирин айткъанды. Бусагъатта Къабарты Малквар элперин аспамсына хор къуамула, жыр ансамбле бардыла. Бу концерте да ол шарт байм эди. Арт жылда куруй барган халк жыр жанында соллу ала, таурух жибере башлагъанды. Энди жаш адамла да кюшюслала бу ише, аламат боллукъду.

Акъ халатлыла

«Бирге саусузгъа дарман угъай, жапсаргъа эмда келлендирген сёзле керекдиле»

Медицинаны сабий замандардан сайлап, ол жолда таурух баргъанла усталыклары бла саусузгъа эс таурдырдыла, кесирлерди бирденден заууккъы табдыла. Локаяланы Олиний кызы Зукура ма алайландыла. Ол сабий замандан окунча жашуун медицина бла байламлы эте эс асыу келгендиле киреди. Дипломун алгъандан сора, Тырынуаузда поликлиникада участка медестра болуп ишлеп башайдыла. Ма анде 2005 жылдан берди бет жырчылыкъта ишлеп келди.

Сыйгарын кёрюу

Ёмюрлени байлагъан таматаланы эсгерге

Бу кюнде Къабарты-Малквары Жазычула союзуун правлений членери, Малквар, къабарты жазычулары эмда дунияларын алышкан жазычулары эсгермелери болгъан жерге айылып чыкгъандыла. Ол къауама Къабарты-Малквары халк поэти Бейпайланы Мугалип, республиканы Жазычула союзуун таматасы Байтуугъанланы Исмаил, аны орунбасары Лариса Маремкуова, Юрий Тевтаев, Маидкъа Жукъашева, Марина Маузенко эм башхала болгъандыла.

жюреклеринде жашайдыла», - дегенди. Ышле мындан арысында ити кесек адам къагышырга керекгин да эсгергенди ол. Бейпайланы Мугалип: «Айхай да, жазычуланы эсгерюу биллал гиче жумуш бла бошталмады. Бу кюнде Ата журт уруда жигитликте

Алгъа ала Нальчинин маданият эм соллу паркында малквар адабиятда поэзияны мурдорун салган Мечиланы Къайсынни бла къабарты адабияты мурдорун салган Бекмурза Печени эсгермелерине баргъанды. Аланы, аланы алпарыдагы Поэте аллеясында белгиленген къалам къарындашларын да эсгерип, алгъа голле салгъандыла.

Ызы бла жазычула, Къабарты театры алдында аны эсгермесин жокалап, къабарты адабияты классиги Али Шогенцуков эсгергендиле. Ызы бла Чегем шаарыга барып, Къуилланы Къайсынни бла Алим Кешюков эсгермелерини алыды, аланы эсгерге, бир кесек оюлгендиле.

Байтуугъанланы Исмаил айткъан кёре, биллеме ишле мындан ары да бола турлукдула. Бу байрамны кюсөнден ол былай айтды: «Сураул сёзлери бла ёмюрлени байлагъан, мамырыкъны жырла салгъан, аны ючюн уруш жоллада от-окъ тобюнде барган таматаланы учуруна тойюдо. Бир къауам заман мындан алгъа, 2024 жылда, Бют юмекте Жазычула союзуун секретариаты белгили, аны ючюн майгъа «Жазычуланы эсгерюу кюн» деп аталганды. Ол бош алай сайлангъан къаламганды - тамам ол кюн хайырланы башхалыкъда Россияны Жазычула союзуун секретариаты белгили, аны ючюн майгъа «Жазычуланы эсгерюу кюн» деп аталганды. Ол бош алай сайлангъан къаламганды - тамам ол кюн хайырланы башхалыкъда Россияны Жазычула союзуун секретариаты белгили, аны ючюн майгъа «Жазычуланы эсгерюу кюн» деп аталганды. Ол бош алай сайлангъан къаламганды - тамам ол кюн хайырланы башхалыкъда Россияны Жазычула союзуун секретариаты белгили, аны ючюн майгъа «Жазычуланы эсгерюу кюн» деп аталганды.

Бу эки ингири энчиликери: малкварыла къабартылыны, къабартылыны конгретлеми къабатында, бир бирге билеклик этген - ол аламатды. Андан сора да, бир республикада жашай эсек, бир бирибизни жырларыбызны, тепсеурибизни биррге кереклик, сыйлы адамларыбызны да. Омар бла Зараму республикада жашаган битеу халкыны да хурметлене тиийли адамдыла.

Этген къалам къарындашларыбыз - Гуртуланы Бертин, Шахарланы Саидни, Холчуланы Салими, Къуилланы Къайсынни, Отарланы Керимни, Гытуланы Максимни, Къуилланы Хажимусаны, Мамметланы Ибрагимни, Этевланы Омарни, Будаиланы Азретни атларын къаыттып ырызлыкты бла сакгынабыз. Алага аталган ише жерлерде да барлыкдыла», - дегенди.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Къабартылы халк жыры Зараму Кардангушеви ингириде да КъМР-ни маданият министри Мухадим Кумахов миллетины жар-

сылуу кезуилери, къуачан заманлары да жырго тошгенрин чертегнди. Жилу-сайнык жырла бла бирге Зараму келлендирген жырла

да айткъанды. Ол миллети тарыхын ити билгенди, аны жырда да айткъанды. Чегем райондан «Чегем чукурла» ансамбли солисти Бёзюланы Зураб Кардангушеви жырларында бирин жырлагъанды. Ызы бла «Ляичыкъ» вокал къуамуну солисти Юра Тамазов да халк жырладан бирин айткъанды. Бусагъатта Къабарты Малквар элперин аспамсына хор къуамула, жыр ансамбле бардыла. Бу концерте да ол шарт байм эди. Арт жылда куруй барган халк жыр жанында соллу ала, таурух жибере башлагъанды. Энди жаш адамла да кюшюслала бу ише, аламат боллукъду.

Гтов бла Мургаз Татарканов, Ласевен райондан Адам Баркасово бла Казбек Кереров, Музыка театры солистери Радик Карданов бла Жобуланы Замира, Прохладна райондан Хаути Фиджев эм байламлы элперин айнгъанын кырготтендиле.

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Арт жыллада бизни регионда туризм къыстуа айныды. Ковиди заманында къыралыбызны адамлары солгъура тышына чыгъалмай, бизни тау жерлеге эс буруп башлагъан эдиле. Ол а бизни республикада, аны тау элери да экономика жаны бла айнуучу аламат атламыды. Жылдан жылгъа бу жумуш эки тёрлюк сефире эсе баргъаны да энчи белгиленди. Ала туугъан жерлерин тарыхын билли, аны келген келгенде аны эсгергенде. Алай жаш адамчыны бири Чукчаланы Омарны кызы Алияда. Ол беронго ушакъ нёгеринди.

Мектеп

Къашхатауну мектебинде орус тилден бла адабиятдан абадан классланы окутхан Кюйчуланы Лиданы

да севир этеме. Кече-кюн да акъылым бу ишдеди. Ичине нёгерин а кимди, деп сорсала уа, ичине нёгерин: «Аллах кеси болгъанды» - деп жуаулукумды.

Мектеп

Къашхатауну мектебинде орус тилден бла адабиятдан абадан классланы окутхан Кюйчуланы Лиданы

«Бирге саусузгъа дарман угъай, жапсаргъа эмда келлендирген сёзле керекдиле»

«Бирге саусузгъа дарман угъай, жапсаргъа эмда келлендирген сёзле керекдиле»

Мектеп

Къашхатауну мектебинде орус тилден бла адабиятдан абадан классланы окутхан Кюйчуланы Лиданы

«Бирге саусузгъа дарман угъай, жапсаргъа эмда келлендирген сёзле керекдиле»

Мектеп

Къашхатауну мектебинде орус тилден бла адабиятдан абадан классланы окутхан Кюйчуланы Лиданы

«Бирге саусузгъа дарман угъай, жапсаргъа эмда келлендирген сёзле керекдиле»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Итинулук

«Миллет хазнабыз бла асламаны шагъырейлендиргерге излейме»

Сурат хапарлайды

Кырал саугага биринчилени санында тийишли көргөндүлө

Бу сурат 1936 жылда Москвада алынганды. Анда солдан онгига биринчи Тапсакчаланы Чажуу. Ол Төбөн Чөгөмни колхозуну сют-товар фермасында иштей эди. Ырыс экөөнө а – Жану Марамово, б – Коралон Хаджадогова. Ырыс ичюнө да республиканын аткыдан эл ичкөрлөгөнчө Москвада өтөн II съездине делегата болганды.

Тапсакчаланы Кубайны кызгези Чажу Төбөн Чөгөмдө туул бсөндө. 1931 жылда анда колхоз кыралганды, кыралына хайыр келтиргеге соююн, ары киреди. Коммунист партияга кылулук этиюне кесини баш борчуна сангаанды кыз. Колхозуу председатели Наршулуаны Адегиз келип, ол фермада ишлерге союени билдирди. Чажуу бля аны төн кызы Бетпайланы Шамкызын өтгөн сайлауларна кыуануп, алгага не жаны бля да болуштурганды.

Калмыкыс атлы колхозуну сют-товар фермасы Амхалтаны хуторда орналганды. Чажу анда ийнек саууп, төнгөргө колго көргөзүу урунганды. 1936 жылда хутордун биринчючюн «Сыйлыккыны Белгисин» орден бля саугаланганды. Аны бергеге Чажуу Москвага чакырганын эдиле. Тауу тириликаны араларында бир тоорушлык кы-

рал сауга алган ол биринчиди. – Орденни алгырга баргынымда, Совет правительствонө келечиле бля тобушен эдим. Орденни

бшюнемо Михаил Калинин тагыган эди. Республикандан барганын делегатаи бля ол көп ушак этген эди. Колхозуны атыс келерине союу иш кылай барганын сорганды. Ол ичкөргө урунганганы II съездине Төбөн Чөгөмни колхозундан делегат айыргыга керек болганын да, эпилери бирча Тапсакчаланы Чажууну сайлаганды. Андан кыйтхандан сора, ол, жаш төлгөнө төргегине жышыл, анда не мағаналы зат айтылганын коюсонду ушакла бардырганды. Ызы бля элли жаш төлгөнө арасында социалист эришину кырганды.

Кенчончолж кылганды да Кызастанда Чажу не кырганды да эл ичкөргө урунууга бергеди. Андан кыйтхандан сора, пенсияга дери Ташы-Таланы «Хорлам» колхозунда ишлеген. Нартох, чоногондор бсдоргөгө зөөнөгө тамакталык этгеди. Жыгы молжө куруууга коюночун кошканды.

КЫСАЙМЛАНЫ Аминат.

Тюбешуу

Тарых төзлөккю кьорруулай

Кьабарты-Малкьары кьырал университетте «Эседа тутаргьа бюурулгьанды!» деген аскер-патриот форуму башланганды. Анга КьМКЭ-нун, «Астро-сфера» институту да студенттери кьатышканды. Ол тарых төзлөккю бля мертилли саклар эмда жаш төлгөнө патриоттук ишге кьышар бля кьыралганды. Анга «Эседа тутаргьа бюурулгьанды!» деген аскер-патриоттук төлгөнө сөзү «Битероссей жамуаттат биргинуню Кьабарты-Малкьарда бөлгөнө бардырады. Анга КьМР-ни «Жаш төлгөнө ишкери жаны бля министрствосу», «Едина Россияны жаш гвардиясы» битероссей жамуаттат биргинуню регион бөлгөнө, «Биринчили» деген кьымылдануу регион бөлгөнө себеплик этгедиле.

Форуму ачылыуунда сөлөшө, КьМКЭ-уну жаш төлгө политика эмда социал сорууга жаны бля управленисанын тамактасыны орунбасары Бэзоаны Алм кыралыбызны эм битөу дунянын фашизмден кьоруулаган совет халкыны жигитлигине эске сакларгьа керекисин айтырды. «Биз, баян, Улуу Хорланьы келтиргеннен кьөргөгө насыптары тутхан аяр төлөгөндөн бирибиз. Ол себептен, бу тарых мертиллини өсөн келгенге билдиргеге борчулук; алны жигитчилерге эске кыалып, бир азамда да тос болжосюнчю», – деп черттеди ол.

Кавказ ючюн бардырылганы кьызауаты аз белгилли шартларында Кьабарты-Малкьарны халкыны бля чыгармачылык творчюлукуну коюсондөн хапар айтыркьанды. Студентле дагыда аскер кьаузаланы ветеранары, эни аскер операцияга кьатышханна бля да ушакла этегер болушканды. Ыылда тюбөшүлө жаш төлгөнө битен адмалдан хапар айлырга эм сефир сорууга бергеге себеплик этгедиле.

Силм беруу программандан сора да, интеллектуал оюндо, аскер-спорт эришлери эмда патриоттук жаны бля чыгармачылык конкурсу өткерилди. «Эседа тутаргьа бюурулгьанды!» деген аскер-патриоттук проектин башкысы Таукенаны Асият билдиргенге көрө, форумуга кьа-

тышханна регионуну тарыхын бля маданиятын белгиле этеге жораланган социал проекткени кыруу бля кереширкидиле. «Жаш адамла, кыруу лекцияларга тынгылап кьоймай, келери патриот сезимни кьозгьауга тири кьошулдаса, Улуу Ата журт уруну эмда бизни жашаган жерибизни тарыхларыны коюсондөн кертиле сакларгьа болушкьа эни проекткени ланмычкыла кьырасала себеплик», – деп черттеди ол. Андан сора да, кесамат оюму айтылгыга эмда тьоз болганын тиитили тохтадырылганы шартла

ДОДУЛНАИ Мадина.

УФСБ

Чачгырычуц затла бля кьирешенине ишеклик баргы

Россейни ФСБ-сыны КьМР-де Управленисыны кьулулукчулары, полициячыла бля бирге, изилуу-тинтуу жумушла бардырганын эдиле. Нальчикте кьыраа кьыраа затланы закосу сатуу-алуу бля кьорөгөнине ишеклик тутханды. Кюн ведомствону пресс-службасында бизге

билдиргенери, РФ-ни СК-сыны республикада следствие управленисы Россейни УК-сыны 222.1-чи статьясыны 1-чи кесигине бузуулук этгилгени бля байламлы терсөу материалла ачканды. Ыылмай аманык этгени эркинчилиги, законлагга тийишлиликте, 8 жылга дери сыбырылгыра болушкуды.

Хыйлалык

Танымагьанларгьагьызыга ийнанмагьыз

Проходладан 63-жылкы тишируу полицияга тарыгыч келгенди. Ол айтыхана, айны ичине анга танымаган адамла сөлөшп, право нызамны саклау эми финанс организациелыны кьулулукчулары болгьанларын айтыханды. Сора тишируу ахкьыны ачык этерге, аны бандан алып, ага жиберген амьчэга бергеге керекди, деп койгөткенди. Ол а, сөлөшгенини айтанларына ийнань, 9,7 миллион сомон бергенди.

Полциячыла кюнөчө ичине аханы алырга келген адамны тутханды. Ол Питгьогородд 66-жылкы тиришүүчү. Токташдырылганыч, ол кеси да хыйлалычаны «ыргакчаларына» тошгени. Анга да танымаган адамла сөлөшп, право нызамны эми финанс организациелы келечилери болгьанларын айтыханды. Ол а бузулукчага 3,5 миллион сомон бергенди. Ахкьыны артка кытайгыр ючюн, арткамын алып, анга белгилли этилен инсанга бергеге керекисин айтыханды. Алай бля тишируу, кеси да сунмай, аманыкчылыкка кьатышканды.

Аманлыкчылык тохтатылганды

Россейни ФСБ-сыны КьМР-де Управленисыны кьулулукчулары, полициячыла бля бирге, терсөүгө кьыжа изилуу-тинтуу жумушла бардырганын эдиле 48-жылкыч нальчикини аманыкчылы ишин тохтактанды. Кюн ведомствону пресс-службасында бизге билдиргенери, ол Интернет информация-телекоммуникация ызда

терроризмни башын жулганы материалла басмалаганды. РФ-ни СК-сыны республикада следствие управленисы Россейни УК-сыны 205.2-чи статьясыны 2-чи кесигине бузуулук этгилгени бля байламлы терсөу материалла ачканды. Ыылмай аманык этгени эркинчилиги, законлагга жазылганын, 7 жылга сыбырылгыра болушкуды.

УФСИН

Байламлыкьаланы кьчлер мураплыгыла

Аманыкчылыны терсиклерине жолукчу доруу жаны бля федерал службаны КьМР-де Управленисында Россейни ФСИН-ни ведомстволу уржеденаларыны тутупту тургьаналаны койретиу эм социал сорууга, пробация эмда жуапжа эркинликерин сыйлармай тартылгьаналаны ишери жаны бля кьулулукчулары койретиу жылыгылары болгьанды. Алагга республиканын прокуроруну биринчи орунбасары Дмитрий Гаврилов да кьатышканды, деп билдиргендиге бизге Управленисы пресс-службасында.

Жыйылда тутул тургьаналаны койретиу сорууга союогөндиле, жуапталы ведомстволары араларында байламлыкьаланы коючюну коюсондөн да барганды сьз. Сод чыгарган оюмон толтуруу, тутупту тургьаналаны нызамлы болгьанларын ючюн макхатга көргөзтөу нада бузуулукчулары ючюн жуапталы тургьан сорууга да кьыралганды.

Кенгешге кьатышханна тутумкладан келген таргышуулары бля тилекени кьыкса заманын ичинде тинтип, алауа жуапала бергеге керекисине да эс бургандыла. Угловно-пектериную системаны инсананы эркинликерин саклау жумушлары тамамларга керекисин да черттедиле.

УФСИН-ни башчысыны орунбасары Николай Никитин надзор органына араларында хайыргы байламлыкьала чырмау этген сытталганы ачыкчаларга, аланы кетергеге себеплик эткерикерин белгилгенди. Жуапжа тартылгьаналаны жамуат жашауга кытайгыр эм реабилитация мадарага эни эс бурулганды. Аланы тутумкладан чыгаргьа хазыргьага керекисин белгилуу мадарага керекисин белгилуу психологпаны болушкьаларына дери.

Бу шартла бля байламлы РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чю кесигине көрө терсөу материалла ачылганды. Аманыкчыла кьатышханаланы ачык-лау жумушла бардырылганды. Ич ишле органыны кьулулукчулары республиканын жамуауатына кьоркьузуулукну жорукьарын энтта бир көрө эсгердиле. – Право нызамны саклауучу органыны, банканы кьулулукчулары аханы ачык этерге, аны саклар ючюн «кьоркьуу сьчкьа» ашыргьага керекди деп, бир заманда да сөлөшмедиле! Арт заманда уа хыйлалыч эни аскер операцияга кьатышкьаналаны бля аланы жууушкьаларын алдырга көрөгөн кезиле кейбегендиле», деп билдиргендиге бизге КьМР-де МВД-ны пресс-службасында.

Полциячыла билдиргенери, хыйлалыч торло-торлою телефон номерлени хайырландыла, ала сөлөшп, адамны онгун аладыла, кьоркьутурга керешдиле. Алай бля адамны жукутуп, келерини айтанларын этдирге изейдиле. – Сизге ишекли биреу сөлөшө, телефонду фьотопом кьоньгьа керекди. Ушакгьа кьоньшмагьыз, даулашкьагьыз. Ишекли телефон номерден кытайгыр сөлөшмөчө мадарага этилгиз, дегендиге ведомстводан эмда сак болууга да, танымаган адамлага ийнань кыламызга чакыргьандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Спорт

Теннисчилеробиз – экинчи жерге

Грозныйде стол теннисден «Тамблагьа атлам» деген аты бля региона арылы эришюу кьыралганды. Анга Адегиздан, Дагьыстандан, Шимал Осетиядан, Кьабарты-Малкьардан, Кьосондөн эм Ставропольдан, Донецкден, Кьарачай-Черкесден эмда жер-жерли спортчула, битөу да 70 адам, кьатышкьандыла. Битөкумандан эсөлдө республикабызны келечилери экинчи жерге чыкьгьандыла, кьырумуугьа Жокуланы Сулейман, Батыр Ханов, Тигран Исраилян, Амур Коческов киргендиле.

Эришину биринчи кесегенде оюнла жол сан жаны бля чак салымый өтдөрлөгөндиле, анда алы жерлерге Хетаг Богов, Беслан Мукожев, Текуланы Эмир чыкьгьандыла. Экинчи кесегенде уа 18 жыллары толмагьан шахматчыла чакырылгьандыла. Анда эм ашы Текуланы Эмир, Иттиляны Ибрагим,

Мурат Пшибев, Бабаланы Наила, Буаланы Айсана бля Осман, Сотталаны Мурат, Токуланы Валерий, Гелесталаны Дамир, Жабаланы Адам, Черкесланы Кантемир, Абалааны Тамала, Джугьараланы Алий, Таумьарзаланы Алий, Салима Дударова эм башлаа ойнагьандыла. Аланы барысын да Маждундун Тимкаевични юйорю кубокла, майдалла эмда грамотала бля саугьалагьанды.

КУЛЧАЛАНЫ Зульфия.

Сакьлыкь

Маллагьа эм кьоркьуулу ауруу

Кьабарты-Малкьарны Ветеринари управленисындан билдиргенери, кьутурган ауруу малга, жануьарга, адамга да улгу хата салган, онгун алган, өлкөмө оюна келтиргеге болукьу бля кьоркьуулу тизмисин билдиргенге көрө, форумуга кьатышкан практика жаны бля башкы келерини патриоттук проекткени кыргьага болушкьукулду, эм иги башкы келерини патриоттук ишлери жаны бля федерал агентствону ача болушкьууну алырга болушкудыла.

60-градускьу кьайнар сууда он минутдан ол жоо градуса жөтө уа, олсагьат өледи. Ауруу жайылмаз оюн, хлорамини, шөлчөнү нада формалинни чандыргьа болушкуду. Инкубация немд 14-60 кюнөтө, бирде уа жылга дери созулды. Жарсырга, ырахын малланы аспамысы өлмөк кыламыдыла. Бу аурудан сакьланууну баш аманы – дарман салынууду. Аны ишлери сөй нада койкьу жануьарда бля байламлы болгьанга бергьа халда этдиргеге керекдиле, ол санда ветеринари, ууула, малчы молкенин ишчилери, өгөрлө, итени жайыу бля көрөшөнгө эм башкыла Дарман салыудан сора бля малга турган жерге дийим кьэ-кыулык болгьанлай тургьа керекди: жерлерин терк-терк тазалагьа, дезинфекция бардыргьа эм чыкьанай жайылмача мал этерге.

Ауруу жүктөгөн малны бля адамны санлары кьырушуп, бек ачытдыла, жаркьыдан, тауушлдан кьызача этеди, аузу суулары келтиргеди, ызы бля солунуу нада жерогин тохтадыла. Бирде уа кьыраа эмен баг-ар мал жөкчү. Алай ауруу коң алгыныны тийишли дарман бля иммуноглобулин берилсө, бек аманындан сакьлангырга болушкуду. Специалисте айтыхана көрө, ол кебосонде ителде, толкөндө, ийнекленде төбөдө. Болсада башка жануьарлардан да жүгьармак болушкуду.

Бирде уа кьыраа эмен баг-ар мал жөкчү. Алай ауруу коң алгыныны тийишли дарман бля иммуноглобулин берилсө, бек аманындан сакьлангырга болушкуду. Специалисте айтыхана көрө, ол кебосонде ителде, толкөндө, ийнекленде төбөдө. Болсада башка жануьарлардан да жүгьармак болушкуду. Кийик жануьар, кьоркьмай, кьатышкьа уа жууушкьагы ашлагьанын эсөлөгиз, бек сакь болуугу – ол ауруу болгьаныны баш белгилеринден бириди. Аланы заттарле, ашарга жарамаган заттарле чайнап, аузу суулары келип, алдылары нада санлары кьырушкьанларын көргөз, кенгир тургьага керештиги. Ол кьутурган аурууну коң алгыныны белгисинди. Жануьар андан сора эки-юн коюн ичинде өледи.

ДОДУЛНАИ Мадина.

Вирсу соруугьа тьозс да, коң тийген жерде көп чыдамайды. 60-градускьу кьайнар сууда он минутдан ол жоо градуса жөтө уа, олсагьат өледи. Ауруу жайылмаз оюн, хлорамини, шөлчөнү нада формалинни чандыргьа болушкуду. Инкубация немд 14-60 кюнөтө, бирде уа жылга дери созулды. Жарсырга, ырахын малланы аспамысы өлмөк кыламыдыла. Бу аурудан сакьланууну баш аманы – дарман салынууду. Аны ишлери сөй нада койкьу жануьарда бля байламлы болгьанга бергьа халда этдиргеге керекдиле, ол санда ветеринари, ууула, малчы молкенин ишчилери, өгөрлө, итени жайыу бля көрөшөнгө эм башкыла Дарман салыудан сора бля малга турган жерге дийим кьэ-кыулык болгьанлай тургьа керекди: жерлерин терк-терк тазалагьа, дезинфекция бардыргьа эм чыкьанай жайылмача мал этерге. Бирде уа кьыраа эмен баг-ар мал жөкчү. Алай ауруу коң алгыныны тийишли дарман бля иммуноглобулин берилсө, бек аманындан сакьлангырга болушкуду. Специалисте айтыхана көрө, ол кебосонде ителде, толкөндө, ийнекленде төбөдө. Болсада башка жануьарлардан да жүгьармак болушкуду. Кийик жануьар, кьоркьмай, кьатышкьа уа жууушкьагы ашлагьанын эсөлөгиз, бек сакь болуугу – ол ауруу болгьаныны баш белгилеринден бириди. Аланы заттарле, ашарга жарамаган заттарле чайнап, аузу суулары келип, алдылары нада санлары кьырушкьанларын көргөз, кенгир тургьага керештиги. Ол кьутурган аурууну коң алгыныны белгисинди. Жануьар андан сора эки-юн коюн ичинде өледи.

Вирсу соруугьа тьозс да, коң тийген жерде көп чыдамайды. 60-градускьу кьайнар сууда он минутдан ол жоо градуса жөтө уа, олсагьат өледи. Ауруу жайылмаз оюн, хлорамини, шөлчөнү нада формалинни чандыргьа болушкуду. Инкубация немд 14-60 кюнөтө, бирде уа жылга дери созулды. Жарсырга, ырахын малланы аспамысы өлмөк кыламыдыла. Бу аурудан сакьланууну баш аманы – дарман салынууду. Аны ишлери сөй нада койкьу жануьарда бля байламлы болгьанга бергьа халда этдиргеге керекдиле, ол санда ветеринари, ууула, малчы молкенин ишчилери, өгөрлө, итени жайыу бля көрөшөнгө эм башкыла Дарман салыудан сора бля малга турган жерге дийим кьэ-кыулык болгьанлай тургьа керекди: жерлерин терк-терк тазалагьа, дезинфекция бардыргьа эм чыкьанай жайылмача мал этерге.

Бирде уа кьыраа эмен баг-ар мал жөкчү. Алай ауруу коң алгыныны тийишли дарман бля иммуноглобулин берилсө, бек аманындан сакьлангырга болушкуду. Специалисте айтыхана көрө, ол кебосонде ителде, толкөндө, ийнекленде төбөдө. Болсада башка жануьарлардан да жүгьармак болушкуду. Кийик жануьар, кьоркьмай, кьатышкьа уа жууушкьагы ашлагьанын эсөлөгиз, бек сакь болуугу – ол ауруу болгьаныны баш белгилеринден бириди. Аланы заттарле, ашарга жарамаган заттарле чайнап, аузу суулары келип, алдылары нада санлары кьырушкьанларын көргөз, кенгир тургьага керештиги. Ол кьутурган аурууну коң алгыныны белгисинди. Жануьар андан сора эки-юн коюн ичинде өледи.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман хазырлаганды.

Эсгертиу

Таула сансызлыкьыне кечмейдиле

Жылуу келгени бля таулагьа жолуушкьула да башондыла. Болсада таула жылы кьыйсы кезинде да аданы жашоууна бля саугулуучу кьоркьуу улуу болган жерге санондыла. Аны ючюн МЧС-ни регион Беш управленисы солугьанлагьа эсгертиуле этиуну дурдө көргеди. Биринчиыла жолуушкьузка чыгаргьан элге, эсепте тошорго керексин. Аны онгун жолдо, <https://07.mchs.gov.ru> сайтка кирип, этеге болушкуду. Андан тышманда, таулагьа чыкьанайа бирегилерине спутник телефону нуда GPS-трекерин алырга, ошкөшө нада кьыйан болуучы тошөсө, этерик мадарадорун планын да жорашдыргьа тиийишли. Аны бля бирге ведомство таучу-

лагьа бля алынистеге былай жорукьуланы эсгертеди: – жолуушкьула эм кьоркьуу жерлени сойлагьа; – кьылай чурмулга тобергө болуушкьуу коюсондөн олгодон сагыш этик; – сунмай турган затлага: коно халы терк тошөлгөнө, кьар юзюлорюне, ташла тошөвлерине хазыр болуугу; – жолго жындаа коюуучу-кьауу болуп олгоньагы, жыйнадан ойрылмагы, кьауууну ичинде нызамны бузмөгьа; – кьурууну ичинде эм кьоркьуу-теркиги бля баргынгьа; – солурго унутулгьа; – кьоркьуу-жолуукну унутуп, жолуу кьыскартмөгьа; – солурган жеринде снарежени, экипирюжаны унутмөгьа;

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

<p>Баш редактор КЪОНАКЧАЛАНЫ Хасан РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактор, сурьбасары), ЖАНУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактор, сурьбасары), КЕТЕРИДАНЫ Зульфия (жумушча сурьбасары), МУСКУЛАЛАНЫ Сакитан, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМАЛАНЫ Зуура, УШАШЛАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫЛА: Редикторуу пьришкьани: 42-63-01. Баш редакторуу сурьбасары – 42-38-21, ичкьа-82, жумушча сурьбасары – 40-28-97, сурьбасары – 40-93-62, корректоруу, спецнальсте – 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЈНЫ Б.Е.НОМ.ТЕРИ: Политвина эм спорт – 42-24-02, экономика – 42-66-73, курулуш – 42-66-76, социал ишле – 42-75-82, курулуш, туризм эм апарат – 40-39-93, окуучууга бля байламлыкьала жорюотуу эм жазылуу – 42-37-94, сурат алуучу – 40-59-18, ичкьа-82, ичкьа-82, операторуу – 42-66-85.</p>	<p>Редикция авторга бля кьызмат жорюотмеди. Кюн жазмалыга ретиния эткьамедиле эм ала артка кьайтырылгьанды. Тизгеге басмаланган материалла айтылганы оюмо редакцияны оюму бек келинмес болушкуду. Аланда айтылган хар зат ючюн Россей Федерацианы Басманы коюсондөн законуну тииндилесге материалла авторлары келери жуупылдыла.</p> <p>Гает Сьвятины, информация технологиянында эмда асылма коммуницияны башкьа ишлери жаны бля федерал агентстваны (Роскоминформ) Кьабарты-Малкьарына управленисында 2016 жылда 19 декабрьге ретиния эткьамеди.</p> <p>Регистрация номер – ПИИ № ТУ07-00118. Индекс – П 5893</p> <p>Гает ийыккагы коң керек чыгьады – теуэрге, орта, шабат койлөсө. Батыска 13 сомон.</p>	<p>Гаетини басмалы «КьМР-Медиа» ТКУ-ну кошмотор службасын атышкьа.</p> <p>Гает «Издательство "Южный регион"» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки юн. Ишкьа-82.</p> <p>Гаетини басмалы «КьМР-Медиа» ТКУ-ну кошмотор службасын атышкьа. Управленисы жуупылды. Телефон: 76-61-21</p> <p>Тиражы 1558 экз. Заказ № 1008</p>	<p>Номерге графикте кьере 19.00 сагытда кьол салыныды. 20.00 сагытда кьол салынганды.</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРГЬАНЫЛА: Холаланы Марзият – дежурилай редактор. Балзиланы Ферга (1-чи бет), Байкьыкуланы Жаннета (2-чи бет), Ахматаланы Лоаза (3-чо бет), Гелаланы Валентина (4-чо бет) – корректоруу.</p>	<p>РЕДАКЦИЈНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шаары, Ленин атылы проткест, 5.</p> <p>Электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
---	---	--	---	--	---